

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВЛЕНOSTІ МОЛОДОГО СПЕЦІАЛІСТА З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

У статті розглянуто шляхи вдосконалення особистості майбутнього вчителя фізичної культури в ході підготовки до професійно-педагогічної діяльності. Представлено відповідну педагогічну технологію, що передбачає забезпечення кожній молодій людині відповідних умов для організації дослідницької та пошукової роботи, розробки індивідуальних стратегій розвитку особистісних здібностей.

Ключові слова: *вдосконалення особистості майбутнього вчителя, педагогічна технологія, принципи, комплекси та блоки завдань, методи їх вирішення.*

В статье рассматриваются пути совершенствования личности будущего учителя физической культуры в ходе подготовки к профессионально-педагогической деятельности. Представлена соответствующая педагогическая технология, предусматривающая обеспечение каждому молодому человеку соответствующих условий для организации исследовательской и поисковой работы, разработки индивидуальных стратегий развития личностных способностей.

Ключевые слова: *совершенствование личности будущего учителя, педагогическая технология, принципы, комплексы и блоки задач, методы их решения.*

In the article the ways of perfection of personality of future teacher of physical culture are considered during preparation to professionally pedagogical to activity. Presented by appropriate teaching technology that provides for every young person the right conditions for the organization of research and research work, development of individual strategies of personal abilities.

Key words: *self-improvement of future teachers, educational technology, principles, systems and blocks of tasks, methods their decision.*

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку суспільства виникла необхідність радикальної перебудови системи фізичного виховання у вищих навчальних закладах, що вимагає застосування індивідуального й особистісного підходів, різноманітних засобів та форм фізичного вдосконалення, а також глибокого знання суміжних дисциплін. Особливого значення при цьому набуває проблема виховання в особистості прагнення до самовдосконалення, втілення власного творчого потенціалу, здібностей, талантів. Вона пов'язана з такими важливими науково-практичними завданнями, як випереджаючий

розвиток особистості, формування спрямованості індивіда на морально-духовні та фізичні якості [7, с. 224].

Зважаючи на сказане вище, процес фізичного виховання повинен перетворитися не лише на взаємодію викладача і студентів, що спрямована не лише на здобуття молодими людьми значного обсягу знань, умінь і навичок, а й на досягнення високого рівня всебічного розвитку на основі гуманізації педагогічного процесу. У зв'язку з цим важливими критеріями ефективної діяльності кожного викладача повинні бути рівень його фізичного розвитку, показники здоров'я студентів, їх компетентність щодо використання основних засобів і форм фізичного виховання, дотримання здорового способу життя.

Відомо, що для того, аби навчати і виховувати, вчитель сам повинен безперервно вчитися, вдосконалювати свою педагогічну майстерність. З цього приводу К.Д. Ушинський зазначав: «Учитель учить доти, доки вчиться сам» [2, с.5].

Питання щодо шляхів та засобів самовдосконалення особистості у процесі її професійного зростання, зокрема у процесі формування особистості вчителя фізичної культури на етапі його підготовки у виші, досі не були об'єктом розгляду науковців. Зважаючи на це, **метою нашої статті** є розкриття засобів самовдосконалення особистості майбутнього вчителя фізичної культури у процесі його підготовки до професійно-педагогічної діяльності.

Для реалізації мети нами були поставлені такі **завдання**:

- здійснити аналіз теоретико-методологічних основ означеної проблеми;
- виокремити шляхи самовдосконалення особистості майбутніх фахівців з фізичної культури.

Виклад основного матеріалу. Аналіз наукових джерел засвідчує, що теорія самовдосконалення виникла у парадигмальному полі персонологічного напрямку, зокрема гуманістичної психології, яка розглядає прагнення особистості до самовдосконалення через її творчу самореалізацію.

Провідним положенням гуманістичного підходу до вивчення особистості є відповідальність людини за власне становлення. Згідно з цим положенням, людина несе відповідальність за власні вчинки, наповнення свого життя сенсом, виявлення своїх здібностей, збагачення власного досвіду, пошук оптимальних шляхів реалізації свого потенціалу [2, с.108].

Провідним принципом гуманістичного підходу слід вважати спрямованість на вивчення цілісності особистості у всій багатогранності її вияву. Представники гуманістичної психології наполягають на вивченні вибору людиною свого шляху в житті, засобів оптимальної самореалізації, творчого самовиявлення [1, с.96].

Самовдосконалення є найвищим виявом людських сил, прагненням особистості до максимального використання власних здібностей і талантів. Науковці переконують, що кожна людина має необмежений потенціал для саморозвитку, прагне до бездоганності та досконалості, при цьому саме творчість дає їй змогу стати архітектором власного життя.

Осмилюючи проблему самовдосконалення вчителя, слід відзначити, що для нього характерними є творчість, розширення життєвих перспектив та

особистісного простору, підвищення самоефективності у педагогічній діяльності. Такий учитель відзначається «дослідницьким неспокоєм» стосовно духовного і фізичного становлення своїх вихованців, інтуїтивністю, гнучкістю, системністю й прогностичністю.

Як свідчить досвід, учитель, який прагне до самовдосконалення, виховуватиме його й у своїх учнів. Реалізувати теорію самовдосконалення майбутніх фахівців можливо лише в умовах гуманістичної педагогіки – педагогіки свободи, провідними ідеями якої є визнання самоцінності людини, її особистісно зорієнтований розвиток у навчальному процесі, якому притаманні демократичність та творче самовдосконалення [5, с.202].

Гуманістична педагогіка спрямована на антропоцентричний, морально-духовний і фізичний розвиток особистості. Під антропоцентризмом розуміємо встановлення суб'єктивних відносин між викладачем і студентом за умов максимальної поваги до особистості студента, врахування його психологічних якостей, потенціалу та тенденцій розвитку. При цьому беруться до уваги особистісні якості студента – інтелект, ерудиція, вміння налагоджувати міжособистісні контакти, багатство особистісного досвіду, емоційні переживання, інтереси, прагнення тощо.

Оскільки освітній процес зорієнтований на створення різнопланових, значущих для кожного студента умов навчання (завдяки програмам, новим методам, підручникам, технічним засобам тощо), саме від викладача залежить його подальше самовдосконалення. Вектор індивідуального розвитку студента полягає у збагаченні й перетворенні його досвіду, оптимальній педагогічній підтримці його становлення [4, с.76]. Завдання педагога при цьому – створити атмосферу високої моральної поведінки та духовності, творчості й самостійності як факторів становлення системи ціннісних орієнтирів.

Ураховуючи специфічну змістово-функціональну сутність самовдосконалення майбутніх фахівців фізичної культури, доцільною є відповідна педагогічна технологія, яка передбачає реалізацію в освітньому процесі у ході підготовки студентів системи таких принципів:

- забезпечення особистісно-ціннісного розуміння кожним студентом усіх видів роботи;
- розроблення індивідуальних стратегій розвитку креативного потенціалу особистості майбутнього вчителя;
- організація такої пошукової роботи студентів, яка надає широкі можливості для багатогранного (духовного, фізичного, інтелектуального, професійного тощо) самотворення особистості.

Для повної реалізації означених принципів пропонується ввести у навчально-виховний процес два комплекси завдань: операційно-технологічний та рефлексивно-аксіологічний [6, с.168]. Операційно-технологічний комплекс спрямований на розвиток процесуальної готовності студентів до самовдосконалення і передбачає два блоки завдань: продуктивно-пошукові та креативно-пошукові.

Блок продуктивно-пошукових завдань дозволяє «озброїти» студентів дослідницькими методами, характерними для галузі фізичного виховання та

педагогіки. Блок креативно-пошукових завдань передбачає розробку студентами власних методичних прийомів, моделей, стратегій навчання й виховання на основі всебічного вивчення педагогічних концепцій та технологій. Наприклад, їм можна запропонувати створити власне портфоліо – пакет цікавих ідей із певної педагогічної проблеми, що викликає у них найбільший інтерес [3, с. 259]. Технологія створення портфоліо включає такі етапи: висунення оригінальної ідеї щодо можливої стратегії оптимізації навчання й виховання; дослідження передового досвіду, накопиченого в цьому напрямку; аналіз наукових джерел, що підтверджують ефективність обраної стратегії; розкриття психолого-педагогічних умов її функціонування; розробка системи завдань; підбір літератури; оформлення результатів дослідження у вигляді доповіді, курсової або дипломної робіт.

Метою завдань рефлексивно-аксіологічного комплексу є формування прагнення до самовдосконалення особистості через осмислення цінностей дослідницької роботи, формування переконань у її принциповій важливості для навчально-виховного процесу у ВНЗ, створення ідеалу вчителя, його дослідницького світогляду. Означений комплекс представлений двома блоками: оціночно-діяльним та рефлексивним.

Оціночно-діяльний блок має на меті вивчення досвіду видатних педагогів, їхніх наукових праць, ідей, досягнень. Наприклад, студентам можна запропонувати скласти оглядово-інформаційне повідомлення, що містить цікаві факти із життя відомих науковців. Основною умовою створення такого повідомлення є його практична цінність для використання у майбутній педагогічній роботі.

Рефлексивний блок завдань спрямований на формування вмінь самоаналізу, саморозуміння, самопізнання. Завдяки їм студенти вчаться оцінювати рівень свого внутрішнього потенціалу, особистісного та професійного зростання.

Усі блоки операційно-технологічного та рефлексивно-аксіологічного комплексів відзначаються дидактичним взаємопосиленням. Так, продуктивно-пошуковий блок сприяє формуванню у студентів дослідницьких дій та готовності до самовдосконалення, креативно-пошуковий – дає можливість реалізувати творчий педагогічний потенціал при розробці портфоліо, оціночно-діяльний – допомагає самовдосконалитися та проявити себе, а рефлексивний – оцінити власні тенденції самовдосконалення.

Означені блоки варто впроваджувати у навчально-виховний процес ВНЗ одночасно, оскільки вони впливають на різні аспекти самовдосконалення особистості студента.

Висновки. Запропонована нами педагогічна технологія містить операційно-технологічний та рефлексивно-аксіологічний комплекси завдань, сприяє самовдосконалению особистості майбутнього вчителя фізичної культури, допомагає виявити такі основні риси, як прагнення до творчості, розширення життєвих перспектив, «дослідницький неспокій».

Одним з основних шляхів самовдосконалення особистості майбутнього вчителя вважаємо виконання завдань продуктивно-пошукового, креативно-

пошукового, оціночно-діяльнісного та рефлексивного характеру.

Перспективи подальших досліджень означеної проблеми вбачаємо в дослідженні засобів самовдосконалення особистості у процесі неперервної професійно-педагогічної підготовки майбутніх фахівців із фізичної культури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бекешкина И. Э. Структура личности: методологический анализ / И. Э. Бекешкина. – К. : Наукова думка, 2006. – 132 с.
2. Ковалев С. М. Воспитание и самовоспитание / С. М. Ковалев. – М. : Мысль, 1996. – 287 с.
3. Кузьмінський А. І. Педагогіка у запитаннях та відповідях : навч. посіб. / А. І. Кузьмінський, В. Л. Омеляненко. – К. : Знання, 2006. – 311 с.
4. Ортинський В. Л. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В. Л. Ортинський. – К. : Центр навчальної літератури, 2009. – 472 с.
5. Педагогіка вищої школи / за ред. З. Н. Курлянд. – К. : Знання, 2005. – 399 с.
6. Смакула О. Шляхи самоактуалізації особистості викладача / О. Смакула // Молода спортивна наука України : зб. наук. праць із галузі фізичної культури та спорту. – Львів : Українські технології, 2006. – Вип. 10. – 272 с.
7. Туркот Т. І. Педагогіка вищої школи [Текст] : навч. посіб. для студ. ВНЗ / Т. І. Туркот. – К. : Кондор, 2011. – 628 с.
8. Чайка В. М. Основи дидактики : навч. посіб. для студ. вищ. пед. навч. закл. / В. М. Чайка. – К. : Знання, 2008. – 305 с.

Дата надходження до редакції: 17.12.2012 р.